DANSKE MUSEER

5

1989

Konkurrence om uddannelserne

Det er næppe tilfældigt, at der på museumsområdet i disse år bliver gjort en markant indsats på efteruddannelsesområdet. Og det er interessant at følge, at tiltagene sker på adskillige fronter.
Der er lang tradition for, at kurserne arrangeres af museumsforeningerne, men det er nu i slutningen af 80'erne, Museumshøjskolen bliver en realitet, endda en realitet med forstander. Og det er på samme tidspunkt eksempelvis Magisterforeningen begynder at tilbyde sine museumsansatte medlemmer efteruddannelse, at universiteterne begynder at diskutere museologikurser, og at Foreningen af Danske Kunstmuseer og Dansk Kulturhistorisk Museumsforening begynder at arrangere studierejser til udlandet for sine medlemmer.
Det skyldes naturligvis dels konkurrence og dels større krav fra tilskudsgiverne. Konkurrencen kommer stærkest til udtryk på formidlingssiden og særligt på udstillingssiden. Og den kommer fra det store udbud af andre udstillinger, satellit-tv m.v., tilbud, der prøver at få del i danskernes fritid.
Tilskudsgiverne forlanger en mere synlig og markant kvittering for de investerede midler. Og endelig er der heldigvis den indre dynamik, der gør, at vi vil kunne gøre tingene bedre.
Sammenlagt er det et krav om mere professionelle institutioner, et krav som netop uddannelsessituationen viser, at museerne er lydhøre overfor. Men i denne sammenhæng må det ikke glemmes, at stort set alle museer er skabt på en folkelig baggrund, og at de fleste museer stadig er fast forankret i denne. Det er her, de fleste museer har deres rødder.
At der kan opstå en vis konkurrence mellem de mange tilbud, danske museumsfolk bliver stillet overfor, kan næppe udelukkes. Og det kan bekymre, at tilmeldingerne til Museumshøjskolens sommer- og efterårskurser er svigtende, særligt på de mere seminarprægede hold. De er vigtige, bl.a. for at forstå og få diskuteret hvor udviklingen bærer museerne hen, og hvilken indflydelse vi selv har på fremtiden.
Studierejserne til udlandet sætter vores egen udvikling ind i et større perspektiv. Og selv om man ikke altid kan lære af andres erfaring, giver det dog stof til eftertanke at få kendskab til udviklingen på museer, der har været igennem store økonomiske nedskæringer år før os.
Der bør således ikke være tale om konkurrence mellem de mange nye uddannelsestilbud. De bør til gengæld supplere hinanden, og museerne bør i lidt højere grad prioritere efter- og videreuddannelsen for såvel medarbejdere som bestyrelsesmedlemmer.
Der er næppe tvivl om, at samfundets krav til museerne også vil øges i de næste 10 år.
Veluddannede museumsfolk i alle funktioner vil være et stærkt aktiv i de processer og omstillinger, museerne skal igennem.

Redaktionen

EN SKOLE
En bygning? En helhed?

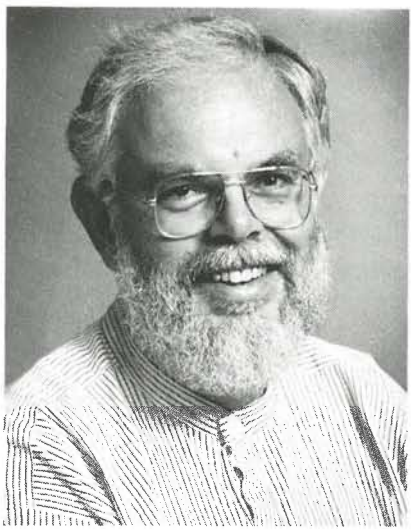

For nylig blev museumsinspektør Ole Strandgaard ansat som Museumshøjskolens første forstander. Ole Strandgaard er uddannet etnograf og har været ansat på Moesgård, Nationalmuseet og siden 1976 på Odsherreds Museum.

Ole Strandgaard. Foto: Henning Skov.

»Museumshøjskolen skal ikke være en æske, der bliver båret rundt og sat, hvor der nu er plads. Museumshøjskolen skal være en institution med egen bygning, der rummer bibliotek, værksteder, laboratorier og undervisningslokaler.«

Dette er den nye forstanders præcise målsætning for Museumshøjskolens fysiske ramme i fremtiden. Men det lader sig ikke gøre for de 600.000 kr., der fra 1990 er afsat til drift af skolen. Og nærliggende er det at spørge, hvorvidt det kan lade sig gøre at drive højskolen for dette beløb.
– For de 600.000 kr. kan vi drive et sekretariat og foretage udvikling af nye kurser. Nu er det ikke længere frivillig arbejdskraft, og dermed kan vi nå videre. Det er en flot begyndelse, men det er ligeså klart, at vi også i årene fremover er nødsaget til at søge Statens Museumsnævns rådighedssum til driften af kurserne. I en tid, hvor brugerbetaling er et nøgleord, er tanken om at sætte afgiften på kurserne op ikke fjern. Men der er tradition for, at museernes kurser er meget billige.
– Jeg vil meget nødig være med til at sætte prisen på kurserne op lige nu. Vi mangler et overblik over, hvad museerne er villige til at betale, og hvor mange midler, der samlet er til rådighed. Det er min fornemmelse, at mange museer på kontoen til efteruddannelse har langt under kr. 5.000. Der skal en større bevilling til at drive skolen, og amterne og kommunerne må gøres klart, at det er nødvendigt med efteruddannelse på museumsområdet. De må også bære deres del af ansvaret. På den anden side kan man ikke afvise, at kursusafgifterne må sættes i vejret, idet også museerne må forstå, at kvalitet koster penge.

Kompetencegivende kurser

En del af højskolens kurser skal være kompetencegivende. Det er et problem for næsten alle museumsansatte, at der i dag ikke er avancementsmuligheder. Det er svært at skabe sig en karriere indenfor museumsverdenen. Man bliver ansat i et job og bliver der ofte i mange år. Kurserne skal give bedre muligheder for at opnå bedre stillinger. Og de tre museumsforeninger må være med til at stille kravene til de enkelte job på museerne. Ole Strandgaard mener videre, at dette bør have en afsmittende virk-

ning på aflønningen, og at man på dette punkt bør have nogle samtaler og forhandlinger med staten, amterne og kommunerne.
– Men også fagforeningerne skal der forhandles med for at få præciseret, hvem der skal betale for efteruddannelsen.
– Et andet forhold, der skal afklares, er vægtningen mellem de rent museale kurser, der er højskolens grundelement, og de mere håndværksprægede efteruddannelser, som eksempelvis grundliggende EDB kurser, som nogle museer i dag køber for store penge. Da højskolen ikke skal have den samme avance, vil vi muligvis kunne tilbyde dem til en anden pris.

Forholdet til universiteterne

En ikke uvæsentlig del af de museumsansatte er universitetsuddannede. Det er uddannelsesinstitutioner, der i dag taler en del om museologikurser i uddannelsesforløbet.
– Det er principielt min holdning, at universiteterne uddanner forskere, og at Museumshøjskolen i fremtiden skal uddanne museumsfolk. Eksempelvis kan man forestille sig, at færdige kandidater fra universiteterne tager et ophold på et semester på skolen, hvor de beskæftiger sig med museologiske spørgsmål, før de er kompetente til et museumsjob. At universiteterne påtænker denne type uddannelse kan bekymre – også set i lyset af, at det kan lede midler væk fra højskolen.
Betragtningen kan måske virke lidt firkantet, og såfremt universiteterne vil indføre museale kurser i uddannelserne, bør det være Museumshøjskolen, der er inde i billedet og med museumsfolk som undervisere. Der bør etableres et samarbejde også om indholdet i denne type kurser. Det vil være universiteterne, der betaler Museumshøjskolen for denne ydelse.

Kurser for museumsejere

Men udover de kompetencegivende kurser skal der være et bredt udvalg af andre tilbud, herunder også diskussionshold som de bl.a. kendes fra de gamle sommerkurser.
– Det ligger også i hele oplægget til højskolen, at vi fortsat og i endnu højere grad skal have seminarprægede aktiviteter. Men det kan være svært at skaffe elever til denne type kurser. Vi så det på sommerkurset i juni og ser nu igen, at det kniber med tilmeldinger til denne type hold på vores efterårskursus i oktober måned. Det hænger sammen med den økonomiske afmatning, men også med, at man ikke altid præcist ved, hvad kurserne indebærer. Også på dette område skal højskolen lave noget statistik, således at vi får mere at vide om, hvem der tager på kurser, hvor tit, hvilken uddannelse de har etc.
– Et af de næste kurser, jeg kunne tænke mig at oprette, er regionale kurser for museumsejere. Her tænkes både på bestyrelser, embedsmænd og politikere. Kurserne skal give dem en bedre indsigt i, hvad det er, de har med at gøre, hvad et museum egentligt er, hvad lovgivningen siger etc. Tænk blot på hvor forskelligt museumsrådene administreres. Egentlig er det en opgave, som museerne selv bør løse, men det sker desværre nok ikke.
Ole Strandgaard lægger særligt vægt på at få bestyrelsesmedlemmerne i tale, da de efter hans mening i alt for høj grad er sat udenfor den daglige drift af museerne.
– Men også andre grundlæggende kurser skal sættes i gang. Eksempelvis kurser på specialmuseerne i noget så simpelt som de enkelte genstandes navne. Vores forhold til genstandene, særligt indenfor etnologien, skal dyrkes i højere grad.

□

Museumsinspektør i Afrika

En spændende og inspirerende udfordring.
Er du interesseret i u-landsarbejde?
Vil du gerne være med til at give en ung nation en identitet og styrke befolkningens kulturelle selvbevidsthed?
Har du erfaring i praktisk og administrativt museumsarbejde?
Har du lyst til at instruere og rådgive unge medarbejdere i alle sider af arbejdet på et nyetableret museum i et u-land?
Er du træt af nedskæringerne på de kulturelle bevillinger?
Så er et job som u-landsfrivillig museumsinspektør ved

KHAMA III MEMORIAL
MUSEUM SEROWE, BOTSWANA
måske noget for dig.

Nærmere oplysninger kan fås hos Mellemfolkeligt Samvirke, Frivilligafdelingen Borgergade 10-14, 1300 København K og hos Hans Christian Vorting, Private Bag 8, Serowe, Botswana.

KULTUR TIL SALG

Dansk Kulturhistorisk Museumsforening arrangerede i april måned en studierejse til England for sine medlemmer.
Temaet var struktur, sponsering, ledelsesforhold, økonomi, arbejdsopgaver m.v., set på baggrund af 10 års nedskæringspolitik.

Af Bi Skaarup,
Københavns Bymuseum

Det der umiddelbart slår en ved et studie af den britiske museumsverden, er den store afhængighed af fondsmidler.
Hvordan er det muligt, fra private, at fremskaffe de enorme summer, det f.eks. koster at holde 30-40 større udgravninger i gang i Londonområdet uden nogen støtte i lovgivningen, eller at opretholde en museumsdrift væsentligt baseret på sponsorer?
Det er ikke nok at forklare dette med andre traditioner i det britiske samfund. Men det er tankevækkende, at man i et land, hvor en beskyttende lovgivning for arkæologiske objekter praktisk talt ikke eksisterer, graver for flere penge, end der graves for i lande som Norge og Sverige, som begge har en meget streng lovgivning, som kræver, at bygherren betaler ved nødudgravninger.
Det er klart, at britiske museumsfolk er dygtige og uhyre professionelle, – også når der skal skaffes penge. Her kunne danske museumsfolk lære meget. Vi føler os hævet over at skulle bede om penge, vi synes måske snarere, det er en ret, og janteloven sørger for, at vi ofte føler os for gode til at fortælle varmt og inspirerende om, hvor spændende vore projekter er.
Men den væsentligste grund til, at det kan lykkes at skaffe så mange penge, er vel, at museerne i England nyder en utrolig velvilje i det britiske samfund, en velvilje, museumsfolkene forstår at bruge. Men der arbejdes også for den. Man sørger for hele tiden at have en nær kontakt med sine brugere, gennem en levende formidling som foredrag, rundvisninger, byvandringer og kursusvirksomhed. Desuden er fænomener som museumsklubber og venneforeninger helt almindelige. Når der skal søges penge, tager man direkte kontakt med den mulige sponsor, man nøjes ikke med at sende en ansøgning.
Det er nemt for os at se alle de skræmmende tegn i den udvikling, det britiske museumsvæsen er inde i, hvor Thatchers markedsorienterende politik er ved at gøre folks historie og kultur til en salgsvare i stedet for et studieobjekt.
I disse tider med videofilm, satellit-tv og Jorvic Viking Center er det vigtigt for os som museumsfolk at gøre os klart, at det eneste vi har, er den ægte vare og vores forskning. Det kan ikke være meningen, at vi skal lade vores museer bruge til modeshow og societybryllupper for at forsøge at gøre offentligheden opmærksom på vores eksistens, og at opbygge fortiden i plastic virker vanvittigt, når vi har fået overdraget en stor del af den bevarede historiske virkelighed i vores varetægt.
Under indtryk af hvad der sker med museerne i Storbritannien har lederen af British Museum David Wilson skrevet en bog med titlen »The British Museum and its Policy«. Bogen, som udkommer til efteråret, skal nok blive spændende læsning, idet den er skrevet af en gammel rotte indenfor britisk museumsvæsen, som med stigende bekymring har set den retning, udviklingen har taget.

Nye eksistensbetingelser

På Museum of London blev vi modtaget af museets leder Max Hebditch og dr. Neil Cossoms, som er leder af en anden meget stor britisk institution, Science Museum. Neil Cossoms var inviteret til at fortælle om de britiske museer og deres arbejdsforhold. Siden Margareth Thatcher er kommet til magten, har eksistensbetingelserne for museerne forandret sig markant. Regeringen fører en udpræget markedsorienteret politik, og under Thatcher-administrationen bliver museerne nu drevet langt mere forretningsmæssigt. Dette sker ikke uden debat. Diskussionen drejer sig om det forskningsrettede museumsarbejde versus den forretningsorienterede museumsdrift.
»Vi arbejder med historien, og måden, den bliver formidlet på, er en helt ny kunstart, som der bør arbejdes med, men det vi også kan og skal gøre er at ændre vores managementstil, og vi må selv sørge for at meddele offentligheden, hvor meget der kræves for at drive et museum«.

Et moderne bymuseum

Museum of Londons formål er at arbejde med menneskets historie i Greater London. Ud over de traditionelle museale opgaver, indsamler man kilder til belysning af London som arbejdssted i dag. Museet har desuden en meget stor arkæologisk virksomhed, idet det område, man har ansvar for, dækker 600 km². En sidste men ikke uvæsentlig opgave er uddannelse.
Museets økonomi er sikret på en for Storbritannien noget usædvanlig måde, idet midlerne til driften kommer fra staten og byen London, som deles om de næsten 60 mill. kr., det beløber sig til årligt. Man beskæftiger ca. 300 personer om året (heri er ikke medregnet den arkæologiske afdelings ansatte), og 160 af disse er fastansatte.

Den ægte vare

Museum of London har en omfattende permanent udstilling. Man har valgt at opbygge den kronologisk i traditionelle hovedgrupper, dvs. forhistorisk tid, den romerske periode, middelalderen, Tudor og Stuart samt moderne tid. Indenfor disse hovedgrupper arbejdes der med de emner, perioden og genstandsmaterialet giver mulighed for. Man planlægger at lade de faste udstillinger have en løbetid på 15 år. Dvs. at man allerede nu er i gang med at nyopstille dele af den permanente udstilling.
Det gennemgående princip har været og vil fortsat være, at genstandene spiller den absolutte hovedrolle. Som dr. Celina Fox, der står for udstillingerne sagde: »Det er vigtigt at lade genstandene, beviserne tale for sig selv, så meget som muligt, uden at miste ideen - den formidlende intention. Således kan man nemmere udskifte og ændre i den permanente udstilling. Faren er, at museer tror, de skal være et Jorvic Viking Center; men vores succes beror på, at vi *er* den ægte vare«.
Man forsøger dog at komme bort fra at præsentere genstandene som kunstgenstande, idet man nu sætter dem ind i en sammenhæng, anvendelsesmæssigt, funktionelt eller teknologisk.
Finansieringen af nyopstillingen sker ved sponsorering. Museet investerer egne penge til et udkast, som derefter præsenteres for mulige sponsorer. Man forsøger at tiltrække firmaer, hvis opståen eller eksistens på en eller anden måde relaterer til udstillingsemnet.

Museum of London. Oversigtsplan.

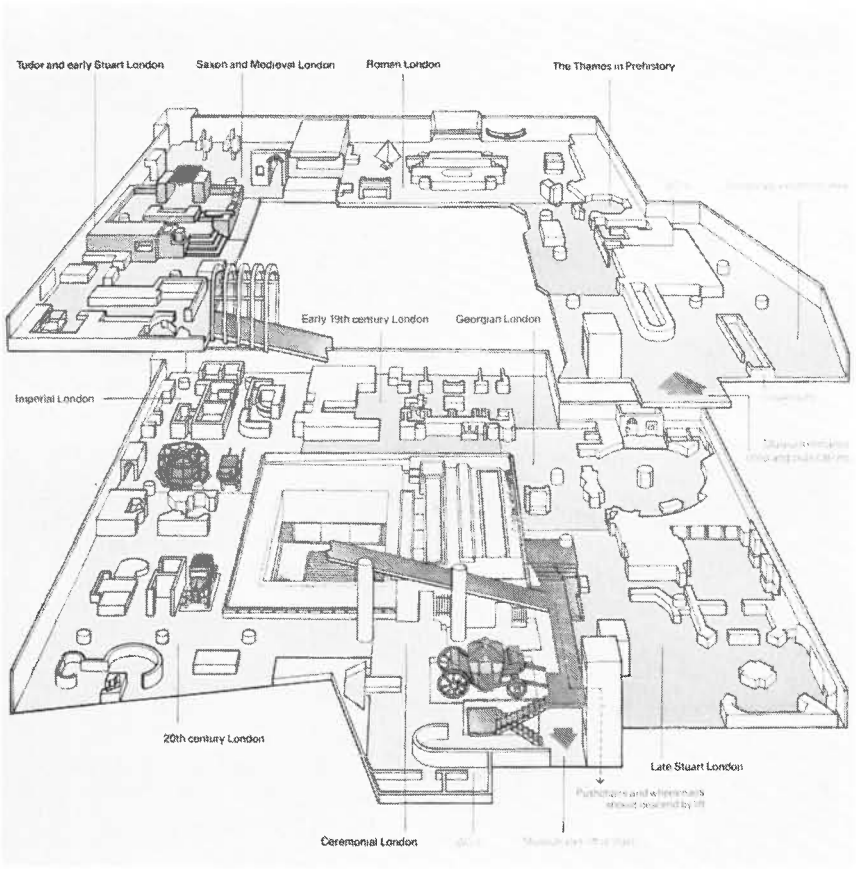

Det arkæologiske arbejde i Greater London

Den arkæologiske afdeling havde, på det tidspunkt vi besøgte museet, 3-400 ansatte, og der var 30-40 udgravninger i gang. Det arkæologiske feltarbejde varetages af områdekontorer, som dækker Greater Londons 23 »borroughs«. På disse kontorer følger man med i lokalplaner og byggeandragender og indleder forhandlinger om udgravninger, når det skønnes nødvendigt. Museum of London får hvert år ud over de nævnte 60 mill. kr. til driften, 25 mill. kr. til den arkæologiske virksomhed. Dog foretages næsten alle undersøgelser for udefra tilførte midler. Der er ingen lov, der beskytter arkæologiske levn i jorden. Derfor foregår de arkæologiske undersøgelser efter et frivillighedsprincip, og det er oftest entreprenørerne selv, der betaler udgravningerne. De offentlige myndigheder har ingen midler til at tvinge en undersøgelse igennem; men der synes ikke at være problemer, med hverken mulighederne for at grave eller for at få pengene til at gøre det for.

Museum of Docklands

Da den første af Londons dokker lukkede i 1979, startede Museum of London et projekt med indsamling af genstande og viden til belysning af dokkernes historie og med det formål at lave en udstilling. Allerede to år efter var alle dokkerne lukkede, men det er lykkedes at få opbygget en stor samling af genstande fra skibe og kraner, til paller og lodsekroge. Der er desuden foretaget en fotografisk registrering af arbejdet i dokkerne. Resultaterne af projektet bliver allerede nu før dets afslutning, formidlet ved guidede ture på flere timer gennem Docklands.

Arbejdet som munder ud i den færdige etablering af Museum in Docklands, har indtil nu kostet 30-35 mio. kr.

Museum of London og fremtiden

Med den nuværende regering er man på Museum of London tvunget til at gøre sig klart, hvad man vil. Man er nødt til at lave »strategisk planlægning«, som viser, hvor man vil være i løbet af et par år. På museerne opfattede man før sig selv som små universiteter, nu

THE MUSEUM OF LONDON

må man definere sin målsætning, lægge planer og derefter finde midler og veje til at føre dem ud i livet. På Museum of London lægges der stadig meget vægt på forskning, men der eksisterer ingen fri forskning for medarbejderne. Deres videnskabelige arbejde skal være relateret til det museale arbejde og vedrøre London og byens historie. Man finder det nødvendigt i dag at lade de museumsfagligt uddannede inspektører glide lidt ned i hierarkiet, idet man nu i langt højere grad ansætter professionelle administratorer. Men på trods af, at museet nu drives mere forretningsmæssigt, er det ikke muligt at skaffe de nødvendige midler til driften af et stort professionelt museum gennem indtjening.
De kommende år vil man på Museum of London arbejde på at bevare og udvide sin position som museum for Storbritanniens hovedstad, men man finder det også nødvendigt at forsøge at udvide besøgstallet. Museet skal i de kommende år udvides, idet der er stærkt brug for mere udstillingsplads, især til særudstillinger, hvor de nuværende 200 m² skal udvides til 3000 m².

Victoria and Albert Museum

V & A må nærmest beskrives som et kunstindustrimuseum. Det blev oprettet 1855 og har i dag enorme samlinger af keramik, tekstiler osv., som dækker kunst og kunsthåndværk fra middelalderen til i dag. Med mere end 11 km gang i udstillingerne, er det ikke et museum, man lærer nærmere at kende ved et kort besøg.
Allerede for år tilbage stod det klart, at museet havde alvorlige problemer. Udstillinger og magasiner var helt utidssvarende og utilstrækkelige, konserveringsforholdene var for dårlige, og institutionen manglede penge. I 1988 fik stedet en ny leder, udnævnt af Margareth Thatcher, den tidligere leder af V & A's bibliotek, Elisabeth Esteve-Coll. Man var klar over, at der skulle skrappe midler til at redde institutionen, og hun forsøgte i første omgang at få afdelingerne til selv at komme med løsninger, men fandt ikke, at det resulterede i nogen brugbare. Efter nogen debat lykkedes det at finde en model til løsning af de alvorlige problemer. Men før denne blev forsøgt ført ud i livet, havde fem afdelingsledere forladt institutionen. Seks afdelinger blev slået sammen til to, som skal tage sig af hhv. administration og samlinger. Det store ansvar, de enkelte museumsinspektører havde før, bliver nu formindsket stærkt, og de ansatte er blevet grupperet i underafdelinger efter materialer i stedet for kronologi. Dog er middelalderen og 20. århundrede udskilt,

som særlige sektioner. Direktør Esteve-Coll er klar over, at på trods af rationalisering og effektivisering er og vil det væsentlige problem være at sikre museet økonomisk. V & A er, som de fleste britiske museer efterhånden, en trust. Dette fænomen, som vi ikke har i Danmark betyder, at museet i princippet er selvstændigt, men er underlagt en bestyrelse, hvis medlemmer for V & A's vedkommende er udpeget direkte af Thatcher. Finansieringen af museet sker nu dels ved statslig, dels ved privat støtte. Man forsøger desuden at skaffe midler gennem en frivillig entreordning. Museumsbutikken, som er den største i Storbritannien, drives af et firma, oprettet af museet, og overskuddet tilgår institutionen. Dette firma sætter desuden forskellige godkendte varer i produktionen, som kan sælges i butikken eller i detailhandelen generelt med V & A som garant for kvalitet.

Den markedsorienterede museumsdrift

Man arbejder på at gøre V & A mere synligt i det engelske samfund, både som egentligt museum og som et sted, der kan bruges på forskellige utraditionelle måder. F.eks. kan man leje sig ind og bruge museet som ramme om modeshows, mediebegivenheder eller private middage, store bryllupper osv. Man har oprettet en V & A-klub, der gennem reklamekampagner i de mere celebre magasiner forsøger at få fat i den del af befolkningen, som ikke kan komme på museet i den almindelige åbningstid. Disse tilbyder man koncerter og foredrag i aftentimerne.

Som et resultat af den mere markedsorienterede drift af de britiske museer er meningsmålinger og markedsanalyser blevet et almindeligt redskab i museernes planlægningsarbejde. Efter en sådan analyse blev det klart for V & A, at det var nødvendigt at gøre noget for at ændre museets image i offentlighedens øjne. Man hyrede derfor et reklamebureau, som lavede en reklamekampagne i dagspressen og på plakater. Et slogan som »An ace caff with quite af nice museum attached« (et godt cafeteria med et helt pænt museum tilknyttet) var med til at forøge besøgstallet mærkbart, men skabte samtidig forargelse mange steder. Den bedste form for marketing finder man dog er undervisning. Derfor arbejder man en del på at udvikle undervisningsprogrammer for forskellige dele af offentligheden. Et eksempel er et projekt, hvor man

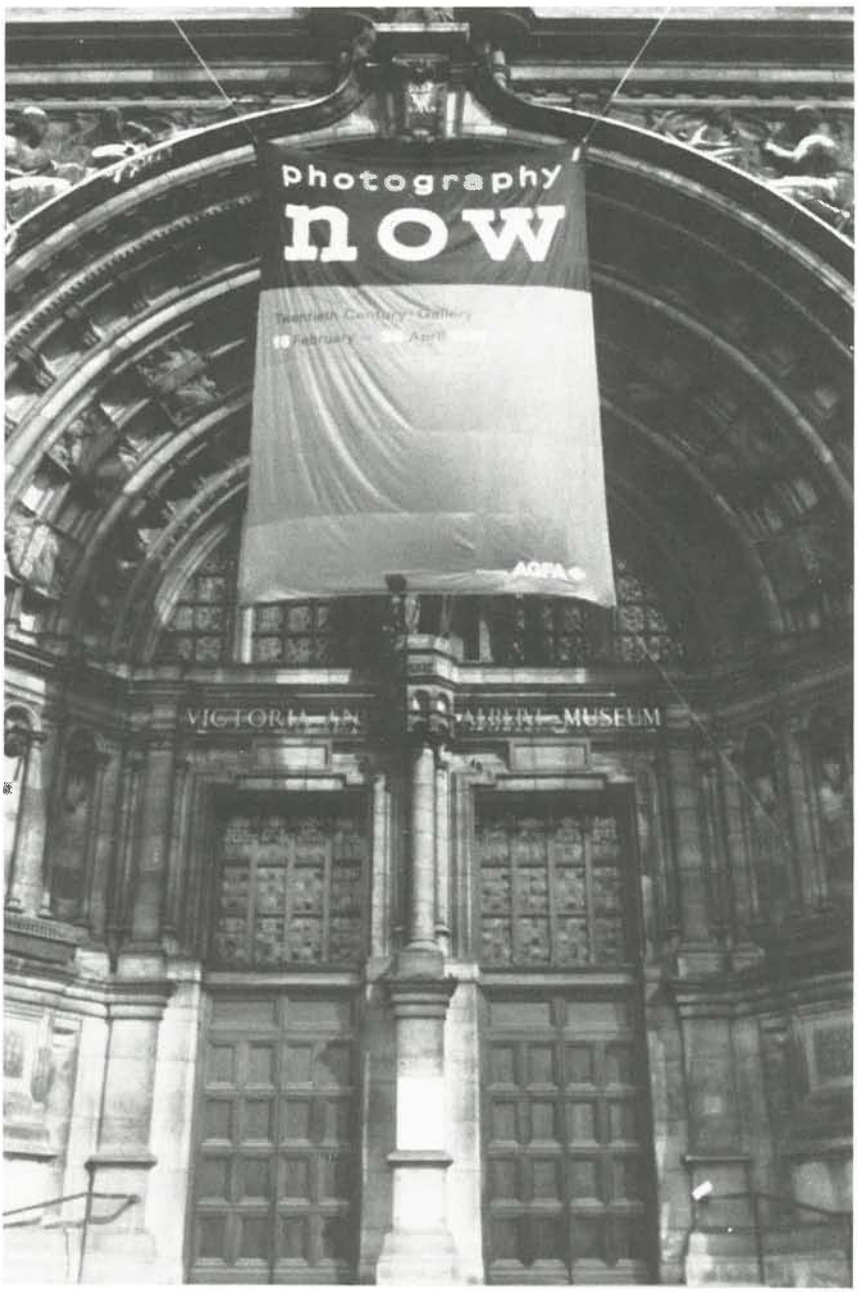

De sponsorstøttede aktiviteter har betydet, at man møder firmanavne i forbindelse med museerne. Her er det Agfa, som har sponsoreret en fotoudstilling på Victoria & Alberth museet. Foto: Torben Egebjerg Hansen.

underviser lærere i at bruge museet. Man planlægger desuden at anskaffe en bus, som skal køre rundt i landet og tilbyde information og undervisning.

Nyopstillinger

På udstillingssiden er man i gang med to nyopstillinger, den ene er af den kinesiske afdeling, den anden kommer til at handle om ornamenter. Man regner med en kvadratmeterpris på 250.000 kr. ved nyopstillinger. Dvs. at en renovering og nyskabelse af en afdeling kan beløbe sig til 25 mill. kr. Midlerne til disse nyopstillinger skaffes fra sponsorer. Et godt eksempel på hvordan museet arbejder nu, er planlægningen af den nye kinesiske udstilling. Blandt museets medarbejdere lavede man indledningsvis en rundspørge om, hvad man egentlig ønskede i en sådan udstilling. Dernæst lavede man et seminar om, hvad folk mente om Kina, og hvad de ønskede at se. Her inviterede man forskellige eksperter, professorer, etnologer osv. Resultaterne af dette testede man ved meningsmålinger i offentligheden. Man kontaktede herefter et designfirma, som sædvanligvis designer butikker og lufthavnterminaler og bad dem skitsere en udstilling baseret på de ideer, der var kommet frem, hvorefter man brugte dette som præsentationsmateriale ved arbejdet med at skaffe sponsorer. Udstillingen, som nu er ved at blive stillet op, bliver ikke en kronologisk, emneopdelt udstilling baseret på de enorme rigdomme af kinesisk kunst og kunsthåndværk V & A besidder. Rammerne bliver superraffinerede og kinesisk inspirerede med engelsk-kinesisk skiltning. Men man forsøger ikke at komme bort fra den udstillingsteknik, der tidligere er blevet anvendt. Bortset fra at omgivelserne er blevet flottere, er det stadig den samme præsentation af kunstgenstande, som tidligere. Man fik det indtryk, at V & A i det hele taget satser mere på indpakningen end indholdet. Man gør ikke noget ved at forsøge at levere et andet produkt for at skaffe flere besøgende og derfor flere midler til museet.

Guldsmeden ved sin bod i Jorvic Viking Center. Foto: York Archaeological Trust.

Jorvic Viking Center

York er det gamle center for Nordengland. Allerede under den romerske besættelse lå der en befæstet by her. I vikingetiden var byen i 100 år underlagt vikingekonger. Her var det Richard Hall, næstkommanderende i York Archaeological Trust, som tog imod. York Archaeological Trust blev dannet i 1972. Tidligere havde den arkæologiske virksomhed været statsstøttet, men med den nye selvstændige dannelse blev økonomien baseret på private midler og de penge, trusten selv kunne skaffe, gennem forskellige aktiviteter. York Archaeological Trusts formål er at undervise folk i arkæologi. Man varetager desuden det arkæologiske arbejde i York med opland og foretager udgravninger af truede objekter.
I 1970'erne skulle Lloyd's Bank i gang med et større byggeri i Coppergate i Yorks gamle centrum. Det viste sig, at der her var 9½ m kulturlag med gode bevaringsforhold for organisk materiale. Udgravningen, som kom til at dække 2½ hektar, varede 5 år. Finansieringen af undersøgelserne skete udelukkende med private midler; bl.a. betalte danske fonde betydelige summer. Det samlede beløb for undersøgelsen blev ca. 8 mill. kr. En stor del af arbejdet blev dog foretaget af frivillige. Anstrengelserne

skulle vise sig at give fine resultater. Man afdækkede fire velbevarede husblokke bygget af eg, placeret langs den oprindelige gade. Væggene var bevaret i indtil 1,8 m's højde, og der fandtes store mængder af velbevarede genstande, plante- samt knoglerester. Under udgravningerne gjorde man meget for at få folk til at komme og se på det igangværende arbejde, for at overbevise offentligheden om, at arkæologi er spændende og værd at støtte. Blandt disse besøgende mødte man, som så ofte ved arkæologiske undersøgelser, et ønske om at forsøge at bevare de fundne levn. Godt hjulpet på vej af en rig forretningsmand, som forestod den finansielle rådgivning, lykkedes det at få mulighed for at lave et museum i kælderen til det kontorhus, der skulle rejses over det udgravede område i Coppergate. Man fandt nogen, der kunne skitsere ideerne og skaffede derefter midler fra National Tourist Board samt byggekonsortiet, som ydede et lån, i alt en sum på 12½ mio. kr.

Det blev ikke et museum, men snarere et forsøg på at visualisere den enorme mængde af informationer, der var indsamlet. Man besluttede at lave en rekonstruktion af en del af det miljø, der var udgravet, i fuld skala med personer, lyde og lugte. Der blev ikke gjort forsøg på at anvende de korrekte materialer, det skulle blot virke rigtigt. Da man ikke kunne have publikum til at gå frit rundt i denne rekonstruktion, fik man i stedet installeret nogle elektrisk drevne vogne, som transporterer de besøgende igennem udstillingen. De besøgende bliver nu i et antal på fire placeret i disse vogne, som derefter kører baglæns ind i mørket. Den første del af turen er en tidstunnel bestående af blege menneskefigurer, som symboliserer historien. Da man når vikingetiden, vender vognen, og man bevæger sig nu ind i det rekonstruerede Coppergate-miljø, mens Magnus Magnusson, kendt fra britisk tv's udsendelsesrække om vikinger, kommenterer, hvad man ser. Vognruten snor sig ind imellem og igennem husene, hvor oldnordisk snakkende figurer er placeret i gang med forskellige gøremål. Man ser f.eks. guldsmeden ved sin bod, kvinder lave mad, en kvinde ved opstadsvæven, lodsning af skib, ja sågar en mand der forretter sin nødtørft. Efter vikingetidsmiljøet går turen gennem en rekonstruktion af de husrester, man rent faktisk afdækkede ved udgravningen. Den sidste del består af en genskabelse af de rum, fundene bliver indsluset i, når de bliver hjemtaget af arkæologerne. Turen varer 14 minutter, og ved dens afslutning hjælpes man ud af vognen og går ind igennem en lille udstilling med nogle af de mange genstande, man fandt ved udgravningen. Sidst ledes man ind i museumsbutikken, der som de fleste af slagsen i England, har et uhyre stort varesortiment. Ud over bøger, postkort, dias og dårlige rekonstruktioner af genstande, har disse butikker et utal af souvenirs, hvoraf en del har meget ringe eller slet ingen relevans for den institution, butikken er placeret i.

Ca. 900.000 besøger hvert år Jorvic Viking center, og hver betaler gennemsnitlig 1-2 pund. Det har betydet, at de lån, York Archaeologisk Trust fik til at etablere centret, kunne betales ud efter to år. De penge, der kommer ind nu, bruges til udgravninger, arkæologisk forskning og oprettelse af nye institutioner, som kan udbrede viden om arkæologien og Yorks historie.

Efter successen med vikingecentret har man søgt efter egnede lokaliteter til lignende arrangementer for såvel middelalderen som romertid i York. Trusten har nu købt et tidligere senmiddelalderligt munkeherberg i byen, og det er meningen, at det efter restaurering, skal fungere som et center med levende udklædte statister i et 1400-tals miljø. En egnet lokalitet for det romerske center er endnu ikke fundet.

York Archaeological Trust har ved hjælp af det store overskud fra Jorvic Viking Centre kunnet gøre sig helt fri af sponsormidler og hjælp fra det offentlige. Man kan nu for egne midler forestå driften af det arkæologiske kontor, der har ansvaret for det arkæologiske arbejde i området og udstyre det med det mest moderne udstyr.

Men vikingecentrets store succes og de mange besøgende, som denne har bragt til byen, har betydet, at der er sket en voldsom kommercialisering af byens historie. Overalt i den gamle bydel skiltes med »Old York« eller »Jorvic«, og det vrimler med souvenirbutikker. Med det kommende middelaldercenter og muligvis senere også et romertidscenter kan man godt blive bekymret ved den udvikling, der er i gang og overveje, om det er rimeligt, at museumsfolk er igangsættere af den.

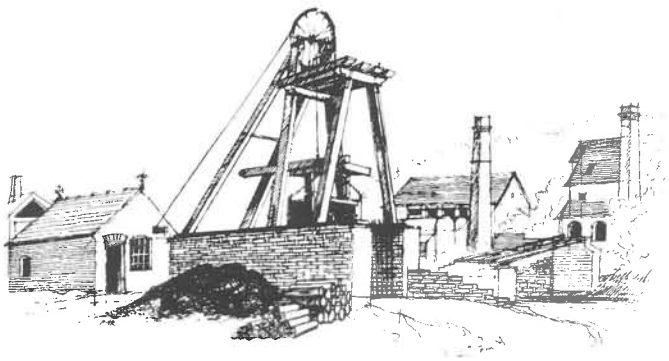

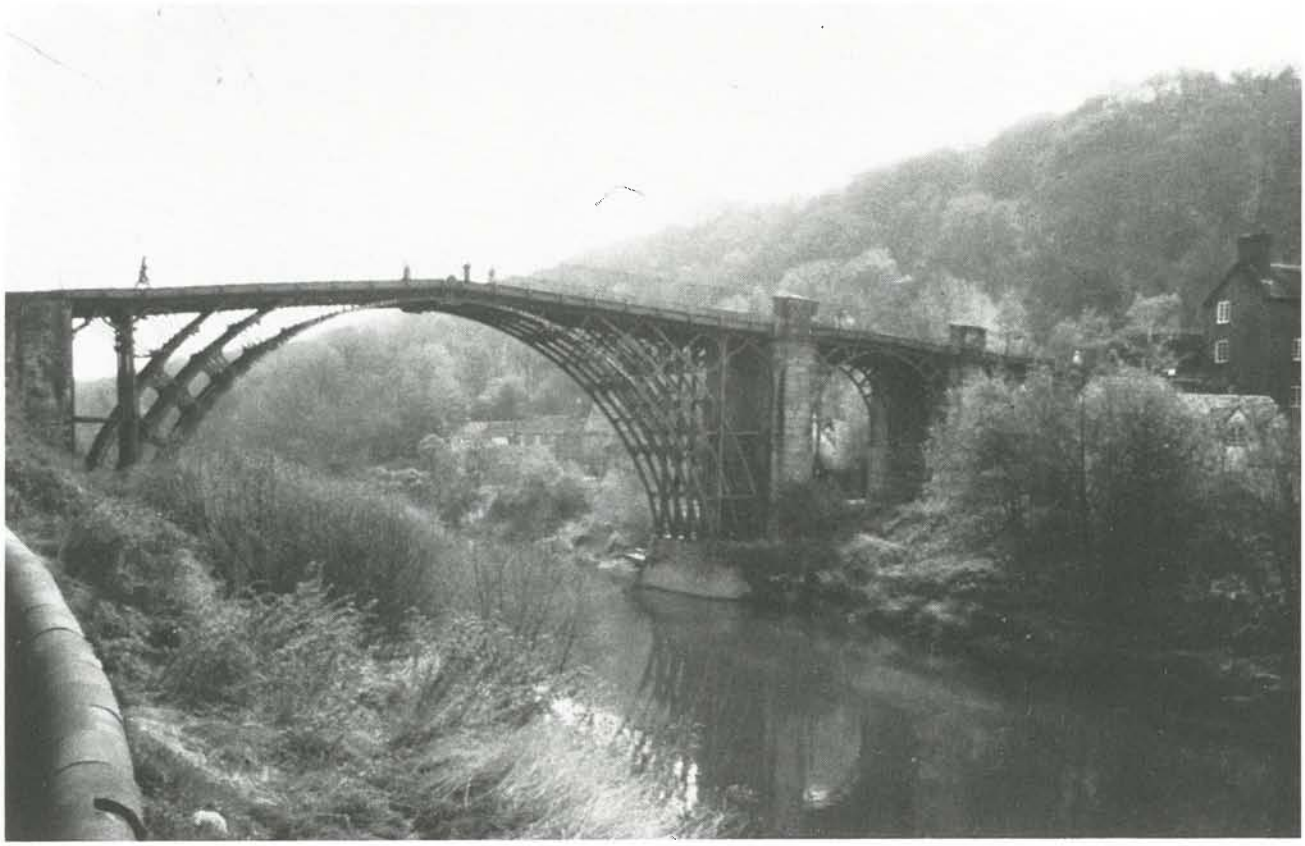

Støbejernsbroen fra 1779, som har givet navn til lokaliteten Ironbridge. Foto: Bi Skaarup.

Ironbridge

Omkring 40 km nordvest for Birmingham i en slugt ved floden Severn ligger Ironbridge. Allerede i 1600-årene var der i denne dal et industriområde i forbindelse med de lettilgængelige, rige forekomster af jern og kul.
I 1709 lykkedes det her i Coalbrookdale at udnytte kullet til udsmeltning af jern, og dette satte gang i en udvikling, der gjorde Coalbrookdale Company til en af de førende producenter af jern og varer af jern i verden. Støbejern blev i 1789 for første gang brugt til en stor, selvstændig konstruktion, nemlig broen over Severn, som endnu i dag står som symbol på det driftige miljø, der engang var i området. Broen blev et oplagt vartegn for The Ironbridge Gorge Museum.
I løbet af dette århundrede lukkede den ene virksomhed efter den anden i dalen. The Ironbridge Gorge Museum Trust blev dannet i 1967 i et forsøg på at bevare de industrielle momumenter i området.
Museet består i dag af 6 hovedmuseer og dækker et areal på omkring 30 ha. Der er i sommerperioden ansat omkring 200 personer, mens dette tal er noget lavere om vinteren. De ca. 400.000 årlige besøgende løser en samlet billet til hele institutionen og kan herefter selv eller med museumsbusser transporteres rundt i området. Ved et samarbejde mellem Birmingham University og museet blev The Ironbridge Institute oprettet. Her tilbydes videreuddannelse for universitetskandidater i industriarkæologi og -historie.
I 1976 opstod ideen til et frilandsmuseum ved Blist Hill minen. Dette, som er en af områdets hovedattraktioner, forsøger at skildre livet i en lille by i området omkr. 1850. Blist Hill museet er befolket af medarbejdere i gamle dragter, som sørger for, at det er muligt at se smedejern blive bearbejdet i smedjen, at købe brød hos bageren og at få en øl i pubben osv.
The Museum of Iron skabtes i 1979. Det er et mere traditionelt museum, som beskæftiger sig med produktionen af jern og de varer, der blev lavet af det. Udover arbejdet på museerne tager The Ironbridge Institute sig af undersøgelser af gamle industrianlæg for fredningsmyndighederne.
The Ironbridge Gorge Museum er et godt eksempel på, at det kan lade sig gøre at overleve ved at sælge den ægte vare i Storbritannien, idet foretagendet for en stor del finansieres ved egne indtægter. Gennem billetsalget tjenes der hvert år 15 mill. kr. De øvrige midler kommer fra private fonde og studieafgifter.

□

Kunstmuseer i USA – nogle indtryk

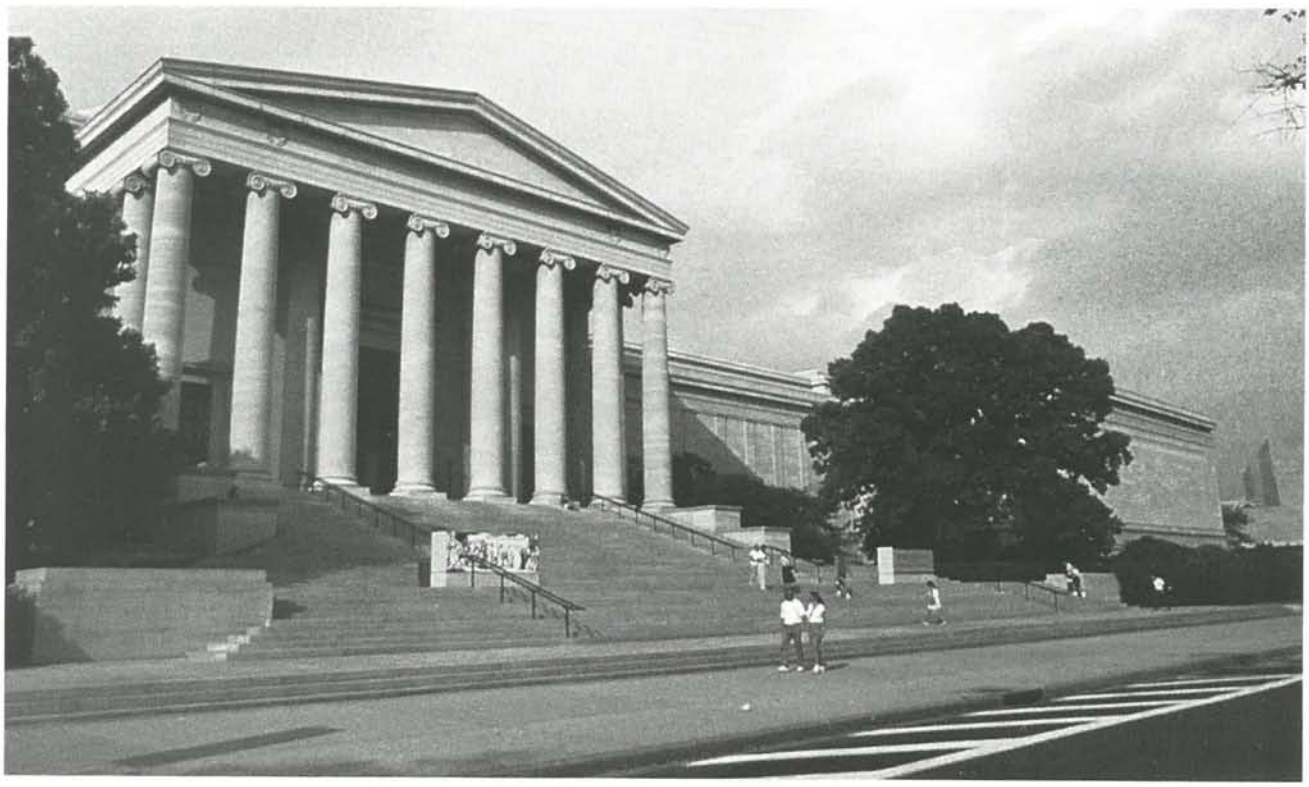

I det tidlige forår drog 20 kunstmuseumsfolk af sted på Foreningen af Danske Kunstmuseers 14 dages studierejse til Washington, Boston og New York. Forventningerne var store og mangeartede; nu skulle vi bare se, hvordan de gjorde i Amerika, hvor som bekendt guldet, det ligger dig for din fod, og der gror konfektrosiner på træerne.
Forventningerne blev rigeligt indfriet. Sine steder kunne man tabe både næse og mund af forbløffelse, og andre steder kunne man forundres over, at den amerikanske museumsdagligdag såmænd ikke er meget anderledes end vor egen. Mellem disse yderpunkter gav studierejsen utallige muligheder for refleksion og inspiration. Det følgende er et uddrag af studierejsens rapport (32 sider), groft forkortet og redigeret af
Claus Olsen

National Gallery of Art, Washington. Sydfacaden.

National Gallery of Art, Washington. Vestfacaden.

Ideologien

Offentlige museer – og kunstmuseer – som vi kender dem i dag, opstår omkring 1800 som følge af nye forestillinger om kunstens almentmenneskelige karakter og behovet for offentlig tilgængelighed – både i bogstavelig forstand og som udfoldelsesrum. Holdningen manifesterer sig såvel i Europa som i det nye Amerika og får sin mest prægnante formulering af USA's anden præsident John Adams. Han har forklaret, hvordan han er nødt til at beskæftige sig med politik og statsanliggender, for at hans sønner kan få ro til at arbejde med landbrug, handel og erhvervsvirksomhed. Disse sysler er nødvendig, for at deres børn – Adams' børnebørn – kan hengive sig til musik, poesi og billedkunst.
For Adams er politisk gerning og erhvervsudøvelse kun redskaber for, at mennesket i kunstens verden kan udfolde sig og opleve livets egentlige mening. Beskæftigelsen med kunst og kultur bliver derfor i sig selv en manifestation af individdets selvudfoldelse. Gennem kunst- og museumsforeninger og ved at åbne private samlinger for andre interesserede, bliver enkeltpersonerne dele af et fællesskab – en menneskehedens forbundethed gennem bevidsthedsmæssige udtryk for almentmenneskelige oplevelser.
Det amerikanske museumsbegreb har bevirket et personligt engagement fra store dele af publikum og en uhæmmet begejstring over at kunne tage aktivt del i museumsvirksomheden, som ikke kan undgå at fascinere og forundre. Men dynamikken i den amerikanske museumsvirksomhed har sin egen logik og sin egen forståelsesramme.
Man bliver meddelagtig i museets virksomhed og kan købe sig del i kunstmuseets aura og prestige. Medlemskabet er af varierende beløbsstørrelse ofte fra 60-2500 dollars. I takt med beløbsstørrelsen stiger den symbolske delagtighed i kunstmuseets udfoldelsesfelt. Til den øverste kategoris fordele hører ofte en årlig gratis middag med museumsdirektøren. Ofte er der særlige opholdslokaler for museernes medlemmer, hvor man uforstyrret kan læse kunsttidsskrifter eller indtage en let forfriskning. Eller man kan som volontør – og det i ordets egentligste forstand: gratis arbejdende, engagere sig indgående i museets virke, det være sig ved registrering, omvisning eller anden formidling. Netop ved at udføre frivilligt, ulønnet arbejde tydeliggøres det almentmenneskelige aspekt: At beskæftigelsen med kunst og kultur er hævet over økonomiske eller andre begrænsninger. Også de mange private donationer enten af kunstværker, byggemidler eller driftsbevillinger bærer ofte givernes personlige, individuelle stempel.

Jesper Knudsen,
Holstebro Kunstmuseum

Status

I USA skal kunstoplevelsen imidlertid sælges som enhver anden vare, og det har man stor succes med. På National Gallery kommer der hvert år mindst to millioner besøgende og ofte op mod tre millioner. Selvom der er mange flere menesker i USA end i Danmark, så kan disse besøgstal kun nås, fordi kunst i USA har HØJSTATUS. Folk i almindelighed er særdeles åbne overfor kunst. Den danske trevne og mistænksomt afvisende holdning overfor kunst ser man ikke.
Det er muligt, at baggrunden for dette er, at mange velhavende mennesker skænker meget store pengebeløb til museerne, – til indkøb, til udstillinger og til nybyggerier. De rige bliver på den måde forbundet med kunst og kultur. Da idealet i USA er at være rig, så er kunst noget, alle synes, det er værd at beskæftige sig med.

Måske skulle man vove den påstand, at grunden til, at kunst har LAV-STATUS i vort samfund, er vor protestantiske kulturs forsagelse af al jordisk pragt. Dette sammenholdt med Grundtvigs påstand om, at »Ved jorden at blive det tjener os bedst« er måske baggrunden for, at ønsket om at få etableret et svimlende og uoverskueligt perspektiv på vor tilværelse ikke eksisterer. Det er måske også grunden til, at man for det meste stræber at definere vort kulturelle niveau ud fra den laveste fællesnævner.
Den danske selvtilstrækkelighed kombineret med udbredt intellektuel dovenskab er en kulturel gummicelle. Som danske er vi på intet tidspunkt i tvivl om, at vor kultur er den øvrige verden overlegen. Derfor tager vi det helt roligt.

Christian Gether,
Vestsjællands Kunstmuseum

Museerne

»Den amerikanske frustration«, som amerikanernes stadige søgen efter deres tabte europæiske identitet kan kaldes, giver sig ikke blot udslag i en overbetoning af den eruopæiske kunst i museernes samlinger, men også i en næsten umådeholden dyrkelse af europæiske arkitekturidealer i museumsarkitekturen. Og mere her end i andre bygningstyper, hvilket måske er forståeligt, museernes bevarende funktion taget i betragtning. Først med Frank Lloyd Wrights Guggenheim Museum fra 1950'erne synes den amerikanske museumsarkitektur at slippe bindingerne til »den gamle verden« og stå på egne ben. Dvs. på et tidspunkt, hvor funktionalismen har vundet fodfæste og kastet det historiske gods over bord. Det er dog på vej tilbage igen i 1980'ernes postmoderne arkitektur, hvor amerikanerne fører an.

Anne Christiansen,
Esbjerg Kunstforenings Samling

Nye museer

Wasthington Project for the Arts og The Studio Museum i Harlem, New York, er unge institutioner, hvor man kan mærke entusiasmen for hver ting, der bliver ført igennem, omend midlerne er små, og tingene må gøres utraditionelt. Men målsætningen bagved og ideen om, hvordan tingene bør udvikle sig videre frem, synes helt klar, og fremføres med samme effektivitet og professionalisme som på de større museer.
Det sprang i øjnene, når man kommer fra Danmark, der har en række museer af nogenlunde samme unge kategori. Det kan skyldes, at museumskollegerne i USA har en museumsorganisatorisk uddannelse, hvor vi i Danmark stort set har været henvist til naturmetoden. Endelig er de to nævnte steder udsprunget af et bevidst initiativ, der økonomisk er fulgt op i startfasen. I Danmark derimod er en række af de nye museer resultatet af et langt forløb med frivilligt foreningsarbejde, og på trods af alt det positive, der kan siges derom, kan det egentlig stille sig hindrende i vejen for en professionalisering, især når det kombineres med en på visse punkter mangelfuld uddannelse.
WPA er grundlagt i 1975, og dets virksomhed består i at lægge hus til kunstneriske aktiviteter som udstillinger (ofte af mere eksperimenterende karakter), performances, film, foredrag og møder. Endvidere er der en lillebitte lejlighed, så en kunstner, indenlands/udenlands, kan bo og arbejde der i en periode, og WPA har herigennem mulighed for udveksling af kunstnere. I kælderetagen er der indrettet en boghandel med et stort

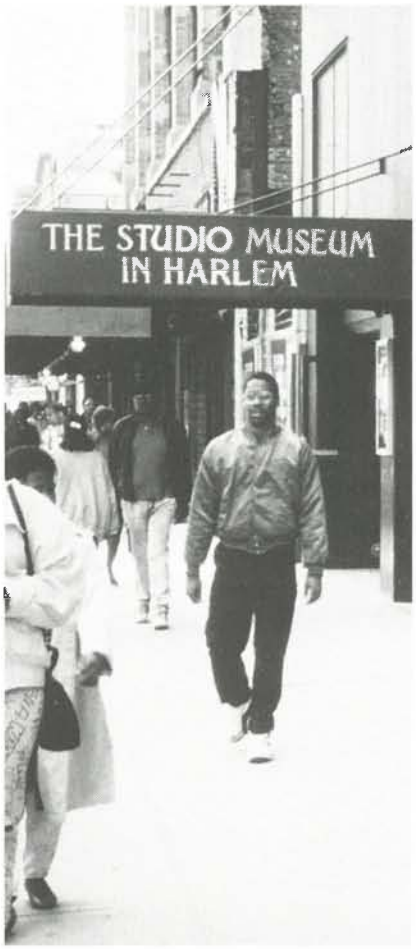

udvalg af tidsskrifter og bøger lavet af kunstnere.
The Studio Museum i Harlem arbejder med den afro-amerikanske kunst og organiserer mange udstillinger, herunder store vandreudstillinger som »The Harlem Renaissance, Art of Black Amerika« 1987, men et væsentligt udstillingsmæssigt arbejdsfelt er at give sorte amerikanske kunstnere fra hele USA mulighed for at udstille i New York, og således være med til at udbrede kendskabet til deres kunst.
I denne forbindelse må det nævnes, at museet har et atelier, hvor kunstnere kan få arbejdsplads i ca. 1 år ad gangen som en form for legat. Et forløb der afsluttes med en udstilling på museet. Ophold i øvrigt må de selv skaffe sig. Det var svært for tilrejsende kunstnere, men alligevel er det meget attraktivt at få en sådan plads, fordi kunstlivet i høj grad udgår fra New York.
En væsentlig udfordring for museet er naturligvis også arbejdet med det lokale områdes befolkning. Det sker gennem et samarbejde med skolerne, hvor man går ud i klasserne eller får dem ind på museet. Herudover er der en række arrangementer med oplæsning, musik og lignende.

Hanne Pedersen,
Hjørring Kunstmuseum

Formidling

De fleste af de museer, studierejsens deltagere besøgte, prioriterede formidlingen af samlinger og særudstillinger højt – med rumskiltning, oplysningsrum, informationsfoldere, kataloger og bøger.
Hertil kom »det talte ord« enten i form af omvisninger med specialtrænede »volunteers« eller lysbilledforedrag, videoshows eller walk-men med indtalt tekst om udvalgte værker i samlingen – altsammen tiltag, der også er kendt fra danske museer. Dette arbejde blev udført af museernes »Public Section«, men flere af museerne har desuden egentlige undervisningsafdelinger (Education Department/Division), der forestår undervisning af skolebørn.
Også her er det ofte ubetalte, frivillige »gallery instructors« eller »volunteers«, der medvirker; men en del (mange set med danske øjne, ofte 40-50 personer) af medarbejderne er ansatte, faguddannede kunsthistorikere eller lærere. Vi blev især orienteret om dette arbejde på det store Boston Museum of Fine Arts og det lille Studio Museum of Harlem, hvor der begge steder tillige var egentlige »Museum Schools«. Folkeskolernes undervisning i formning og kunst (også musik og drama) er i Boston og Harlem prioriteret meget lavt eller mangler helt, hvorfor museerne får særlige bevillinger fra stat og kommune til at forestå en sådan undervisning.
Hver skoleklasse skal hvert år besøge museet mindst en gang, og museets medarbejdere besøger børnene før hvert besøg (og af og til også efter) for at fortælle om museet og forberede dem til besøget. Med sig har de ofte en »materialetaske«, hvis indhold vi tog i nærmere øjesyn i Boston. En taske indeholdt prøver på papirtyper og stof samt på stenarter og træsorter. En anden taske rummede palet, pensler i forskellig størrelse samt farveprøver – både tubefarver og små stykker af de sten- og jordtyper, som bruges til at fremstille farverne med. Et stykke lærred og blændramme i samlesæt dukkede også op af tasken, og eleverne kunne derefter selv afprøve materialerne.

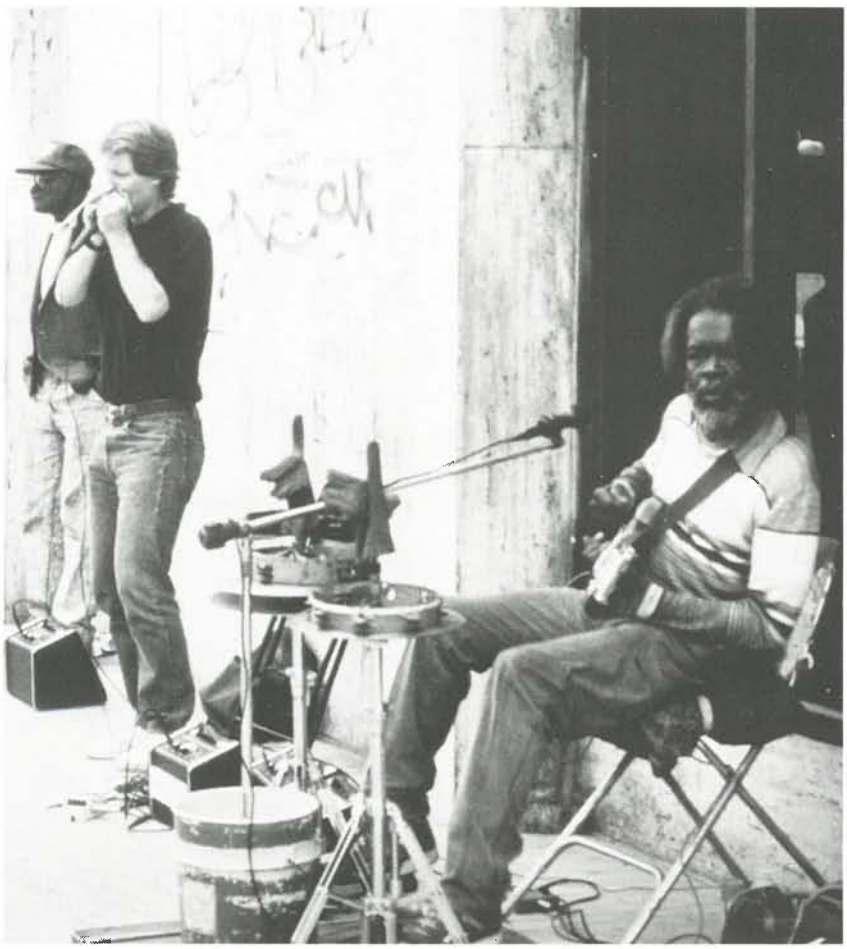

The Studio Museum in Harlem, New York.
Foto: Lars Kjærulf Møller

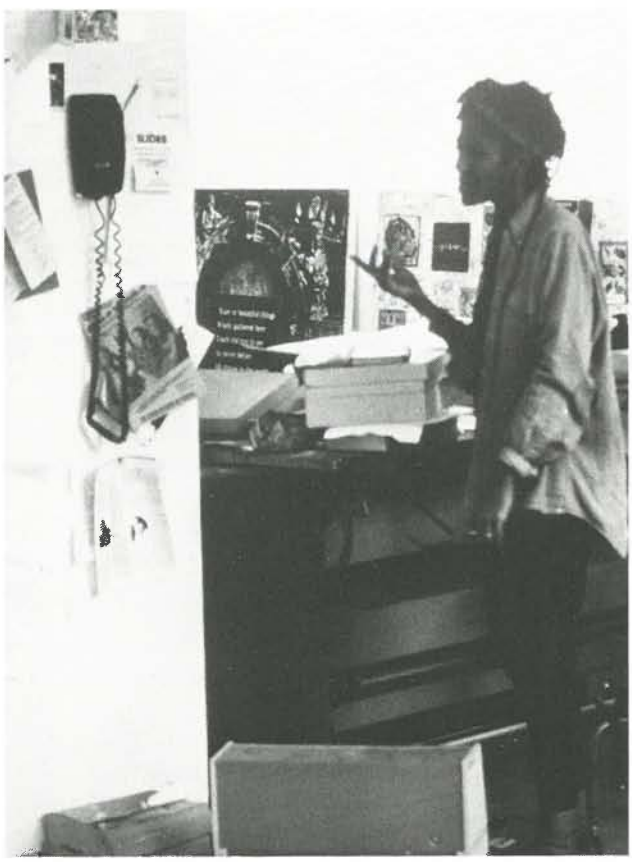

Washington Project for the Arts.
Foto: Lars Kjærulf Møller

Skolerne kunne købe disse tasker tillige med store vægophæng med lommer, hvori der sad »fremvisningskort« om forskellige kunstnere, genrer og teknikker.
I Harlem vælger museet af og til at betale kunstnere for at tage ud på skolerne og undervise i klasserne – ikke med den hensigt at uddanne alle skoleelever til små kunstnere, men for at give eleverne nogle oplevelser, de ellers ikke ville få og derved give dem mulighed for større selv-udfoldelse og erhvervelse af selvstændighed og selvforståelse.

Nina Damsgaard,
Vejle Kunstmuseum

Nogle udstillinger

Ved et formiddagsmøde på National Gallery of Art i Washington blev museets udstillingsprogram præsenteret for studierejsens deltagere. Med nogle for os ufatteligt store udstillingsbudgetter kunne alt tilsyneladende lade sig gøre: Ved en udstilling af kunst og kunstindustri fra engelske herresæder var Shakespearetidens rumindretning blevet kopieret ned til mindste detalje i gips og finer. Og til en udstilling af Meissen porcelæn havde et par tyske barokslotte og diverse samtidige arkitekturbøger stået faddere til det gennemsnits »Porzellanzimmer« anno 1750, som var blevet kreeret til at rumme udstillingsgenstandene. I den igangværende udstilling af The Fitzwilliam Collection (britisk 18. årh.) kunne holdet se denne udstillingsform i praksis. Det skal tilføjes, at de fleste af museets udstillinger omfattede relativt få genstande, ca. 40 til 60. Til gengæld blev hver enkelt genstand præsenteret, så den tiltrak sig optimal opmærksomhed.
Det umiddelbare indtryk af udstillingerne var naturligvis. »Hold kæft, hvor er det flot!« Hvorefter man forsøgte at skille den æstetiske oplevelse af marmoreret krydsfiner fra den æstetiske oplevelse af kunst. Til dels forgæves! Men også unfair overfor udstillingsarrangementet, betragtet som en helhed, idet det netop var udstillingernes mål at vise kunst- og kunstindustrielle genstande i deres kontext. Det er nemt nok som blasert europæer at kritisere, at omgivelserne ikke var originale; men i USA er der ret langt til nærmeste renæssanceherregård og barokslot!
Disse udstillinger rejste spørgsmålet, om ikke vore sædvanlige udstillingsarrangementer kort og godt er for kedelige. Vil vi give publikum totaloplevelser, der formidler kultur- og kunsthistorie samtidig og derved

letter tilegnelsen af det enkelte kunstværk, eller vil vi præsentere det enkelte – til tider vanskeligt tilgængelige – kunstværk i neutrale omgivelser, uformidlet af andet end trykte ord, som kun få gider at læse?

Claus Olsen, Skagens Museum

Volunteers

Sammenligner man amerikanske forhold med danske, kan man vel ikke andet end konkludere, at museet ligner det samfund, der er omkring det. Sat lidt på spidsen kan man sige, at kultur for mange europæere er noget, man har og noget, det offentlige er forpligtet til at gøre synligt for en. I USA er det noget, man kan købe eller noget, man erhverver ved aktivt at gå ind i f.eks. en museumsinstitutions arbejde. Derfor finder man også flere steder ordningen med volunteers, der som guider sparer museet for penge og samtidig selv får en personlig tilfredsstillelse. Klubber af damer, der f.eks. skænker museet store blomsterdekorationer. Det er deres bidrag til opretholdelse af systemet, hvor andre skænker billeder eller store summer – både private og firmaer. Og det blev til enkeltes overraskelse gjort med en vis smag, klasse og diskretion. Det er naturligvis resultatet af en tradition og en lovgivning, der gør den enkelte ansvarlig for, i dette tilfælde, kunstinstitutionen. Hvor fascinerende man end finder denne tanke, er den svær at omplante til danske – europæiske? – forhold.

Lige meget i hvilken retning de politiske vinde i Danmark blæser i disse år, kan man kun få ideer og inspiration fra dette system, ikke overføre det. Det gør det nu ikke mindre interessant.

Jens Henrik Sandberg,
Herning Kunstmuseum

Museumsshoppen

Museumsbutikken i Metropolitan har rødder tilbage til museets åbning i 1871 og har netop sin baggrund i ønsket om at formidle kunsten til videre kredse.
For museet er det en prestigesag, at reproduktioner holder det højest tænkelige kvalitetskrav, og det største problem synes at være at komme så tæt på den originale håndværksmæssige fremstillingsform som muligt og samtidigt sikre sig, at gengivelser mærkes, så de aldrig vil kunne forveksles med originaler. Association of American Museum Directors har vedtaget retningslinjer for fremstilling af reproduktioner af kunstværker. Metropolitan giver i øvrigt også reproduktionstilladelse til andre under forudsætning af kvalitetsgodkendelse og betaling af en royalty på 10%.
Med museumsbutikkens omsætning og popularitet er den tæt på at leve sit eget liv. Metropolitan har adskillige filialer udenfor museet, og det er karakteristisk, at man på Museum of Moderne Art har placeret forretningen med adgang både fra selve museet og fra gaden, så den også kan benyttes udenfor museets åbningstid.
Jo større udvalget er, jo bredere bliver formidlingsaspektet, men unægteligt på bekostning af den klare tilknytning til museets egne samlinger. Karakteren af kunstmuseumsshoppen varierer; nogle steder hælder man stærkt over mod begrebet »giftshop« og sælger silketørklæder, moderne design og kunstfærdigt legetøj for både voksne og børn, andre steder minder udsalget snarere om en højt specialiseret kunstboghandel.

Marianne Saabye,
Den Hirschsprungske Samling

Rapporten fra Foreningen af Danske Kunstmuseers studierejse til USA kan bestilles ved henvendelse til foreningens sekretariat Nr. Madsbadsvej 6, 7884 Fur, telf. 97 59 35 66.

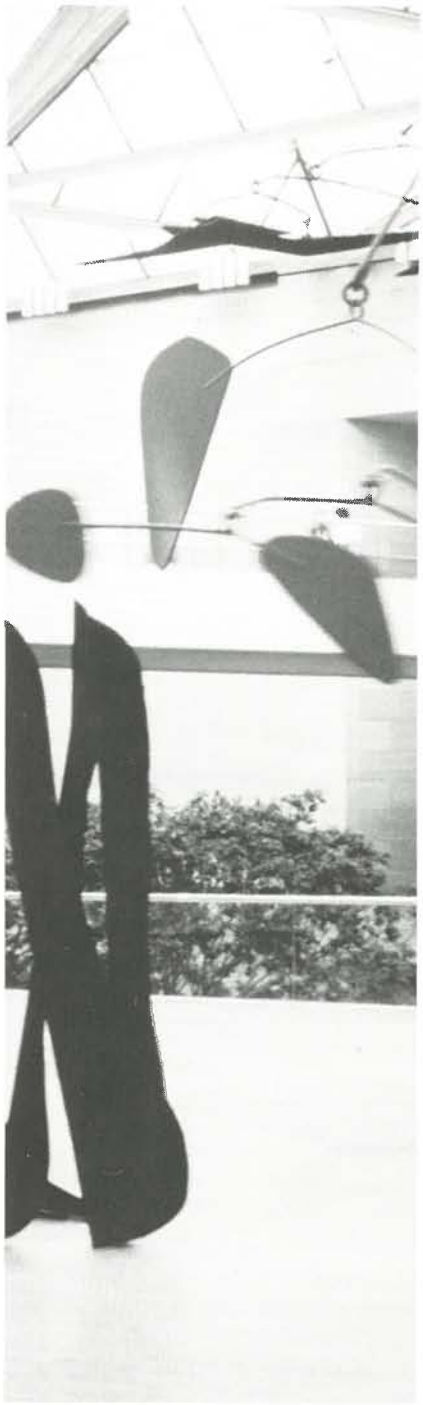

National Gallery of Art, Washington.
Foto: Lars Kjærulf Møller

Læser-brev

»Danske Museer« bør få mere profil

Ideen med at lave et blad for ansatte, såvel som brugere af vore museer (se Frank Birkebæks leder i nr. 1), er ikke heldig. Enten laver man et blad for den danske museumsverden eller også et om danske museer. Hvis det er det sidste, redaktionskomiteen har ønsket, bliver vi nødt til at få et andet organ for museumsverdenen internt.
Netop nu hvor kravene til os sættes i vejret, mens økonomien strammes, har vi behov for et forum til oplysning og debat museerne imellem. Hvis bladets modtagergruppe også skal være vores publikum, vil man for let falde til popularisering af stoffet for at gøre bladet mere spiseligt, og derved ryger vores mulighed for at føre en intern debat på et rimeligt niveau. Det er ikke, fordi jeg tror, at vores museumsgængere er dårligere begavede end os andre, men de er vel primært interesserede i resultalterne af vores arbejde og ikke vores overvejelser om det.

Bi Skaarup

»Skolebiblioteket – museer: Historiske værksteder og naturskoler – et udvidet samarbejde«

Danmarks Skolebibliotekarforening holder konference på »Skarrildhus«, 6933 Kibæk 20. til 22. november 1989

Konferencen henvender sig til museumsfolk, skolebiblioteker, orienteringslærere, kulturpolitikere m.fl. og vil få følgende indhold: Museernes aktuelle situation, hvordan kulturarven formidles til børn og unge. Udgangspunktet er en udstilling af museumsgenstande, der kan danne rammer for emner i undervisningen. Naturvejledere og naturskoler. Historiske værksteder. »Kunstens placering i fremtidens skole«. »Gør kunstens billeder levende« – en billeddramatisering. Nationalmuseet – fremtidens museum, terminalmuseum?

Foredragsholdere: Olaf Olsen, Nationalmuseet. Ove H. Nielsen, Museum Maribo. Falk Mikkelsen, Give Egnens museum. Dan Ipsen, Vingsted historiske Værksted. Tage Hansen, Skjern-Egvad Museum. Jens Jørgen Thorsen. Anne Mette Grønborg. Tine Wanning, Nationalmuseet.
Konferenceafgift 300 kr. Skolebibliotekernes rådighedssum betaler øvrige udgifter.
Konferenceudvalg: Poul Birk, Jytte Dalsgaard og Falk Mikkelsen.
Tilmelding til Jytte Dalsgaard, Safirvej 13, 8541 Skødstrup.

Det kongelige Bibliotek viser sig at være i besiddelse af en lang række meget sjældne eller hidtil ukendte pamfletter fra reformationstiden. Det drejer sig bl.a. om hidtil ukendte udgaver af Martin Luther-skrifter fra 1519 og 1524.
Dette er opdaget af chefen for John Rylands University of Manchester, dr. Michael Pegg, der under talrige studieophold på Det kongelige Bibliotek i de forløbne år har gennemgået samlingerne af udenlandske reformationstryk og nu har udgivet et omfattende katalog »German and Dutch Books 1516-1550 in the Royal Library, Copenhagen«. I tidsskriftet Magasin fra Det kongelige Bibliotek og Universitetsbiblioteket I, årg. 3, nr. 4, 1988-1989 har dr. Pegg redegjort nærmere for sit nu afsluttede projekt.
Moses med tavlerne. Illustration fra Martin Luthers »Decem praecepta... »trykt af Valentin Schumann i Leipzig 1518.

Museerne mod år 2000

I en årrække har der i dansk museumsverden været afholdt kurser, der imødekommer museumsfolkenes behov for at diskutere museernes udvikling i forhold til det omgivende samfund. De har hver gang heddet noget forskelligt. Museumshøjskolens sommerkursus i juni på Vester Vedsted Ungdomshøjskole indeholdt i år et kursustilbud, der var kaldt »Museerne mod år 2000«.

Af Janne Laursen, Københavns Amtsmuseumsråd.

Tendenser og mulige prioriteringer er væsentlige at diskutere med henblik på fremtidsrettede handlingsplaner på museerne. Det blev også til 5 dages intensiv debat med en enkelt ekskursion til »Museumscenter Billund«. 200 meter fra Legoland i Billund bygges der i øjeblikket på et nyt museum, der skal indeholde Dansk Flymuseum, Falck Museum og et bilmuseum. Centerets direktør Bo Christensen viste os rundt og gav en glimrende introduktion til museets idegrundlag, organi-

ARKÆOLOGI

Et besøg på egnsmuseet åbner ens øjne for storheden i forfædrenes liv og virke.

og centerets nationale og internationale publikumsmålgruppe belyste på bedste vis, hvor forskellige vilkår, formål og forpligtelser museumsarbejdet rummer. Hermed også – trods ligheder – de store indbyrdes

sidste stormflod havde tilført denne ny ødannelse i vadehavet. Den konstatering er tankevækkende, for truslen om tab er en af de store drivkræfter i museumsarbejdet både i ældre tid og for nye museumsinitia-

for museerne på vej mod år 2000. Hvad museernes indbyrdes udvikling angår, så gav Hans Jeppesen, formand for Dansk Kulturhistorisk Museumsforening, et bud på de mulige tendenser. Meget peger på, at

Samarbejde

For museernes vej mod år 200 spiller museernes indbyrdes samarbejde en stor rolle. *Administrativt* har museerne i dag strukturelt set ikke de forskelle indbyrdes, man oplever indholdsmæssigt. Men museumspolitisk må man imødese det faktum, at Statens Museumsnævn efter 1. januar 1990 ikke længere skal godkende museernes virkeområder. I lyset heraf så vi et stort behov for at styrke museernes kollegiale samarbejde, f.eks. ved at styrke amtsmuseumsrådene, så de under en eller anden form pålægges at samarbejde om de antikvariske opgaver. Også en styrkelse af samarbejdet i puljerne (samarbejder mellem museer med samme arbejdsområder. eks.: Fiskeri, bolig og industri, red.) var en mulighed f.eks. ved at gøre deltagelse i puljesamarbejdet langt mere forpligtende end hidtil. Puljesamarbejdet anså vi for at være den mest lovende nyskabelse i det museale samarbejde i »nyere tid«. Puljesamarbejdet kan være svaret på den profilering, der efterlyses for især mange mindre lokalmuseer, der tumler med en overordentlig stor bredde i museets arbejdsopgaver. Vi blev meget klogere og inspirerende, men overblik over museernes mulige udvikling mod år 2000 har vi ikke. Vi tvivler også på, om det er muligt. Men skal museerne være rustede til at imødegå de udfordringer, de står overfor, da er det vigtigt, at museumsfolk med jævne mellemrum får lejlighed til fordomsfrit at diskutere de aktuelle udviklingstendenser. Det er denne diskussion, der skal sikre museerne rollen som vedkommende institutioner – også i fremtiden. □

Efterlysning:

Gravsten med håndværksbilleder

I disse år foregår et spændende arbejde på vore kirkegårde. Alle gravsten skal efterses og vurderes i forbindelse med vedtagelsen af lov nr. 268 i 1986 om Folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde, hvor det blandt andet hedder: »Gravminder, der bevarer mindet om fortjentfulde mænd og kvinder, eller som i øvrigt af kunstnerisk eller anden grund må anses for særlig bevaringsværdige, skal registreres«.
Værdien af et sådant landsomfattende, kulturhistorisk arbejde er indlysende. Gravstenene indeholder jo et væld af informationer, som vi ikke finder bevaret i andre kildegrupper. Som et eksempel skal her fremhæves, hvad man kan kalde *håndværkergravsten* eller *erhvervsgravsten,* som er forsynet med relevante billeder. Det har nemlig vist sig, at det har været om ikke almindeligt, så dog ofte forekommende, at der på den afdødes gravsten foruden tekst har været anbragt tegn, symboler eller mere sammensatte illustrationer, der hentydede til gravlagtes erhverv.
Som forarbejde til en bog med arbejdstitlen *»Erhvervsbilleder på gravsten«* har Jens Vellev i en årrække samlet materiale af ovennævnte art og modtager meget gerne oplysninger i denne forbindelse. Oplysninger om emnet til: *Jens Vellev, Albert Naursvej 32, 8270 Højbjerg.*

Gravsten over smeden Peter Christensen fra Tråsbøl, død 1761. I hjørnerne forneden er vist knibtang og hestesko, foroven nogle svært identificerbare smedeværktøjer. Smedegravsten med symboler synes at være nogle af de mest almindelige håndværkergravsten. Foto: Hans Helmer Kristensen, Museet på Sønderborg Slot, 1989.

I 150-året for fotografiets opfindelse tilbyder *Fotograf Finn Larsen* 2 udstillinger til museerne:

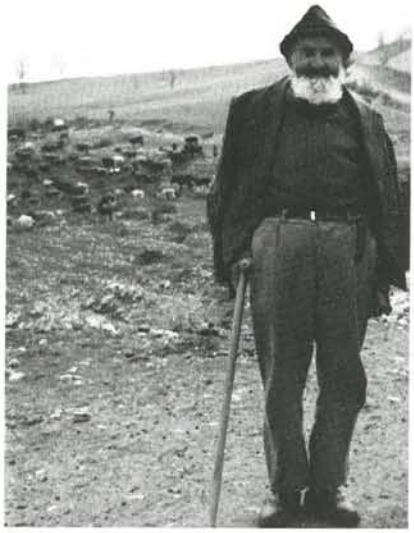

Güzel. Fotografier – Tyrkiet 1988

Farvebillederne der er grundlaget for denne udstilling er optaget i landsbyen Himiroglu Koy i Corumprovinsen i foråret 1988. Billederne synliggør et sted, som mange af »vore« tyrkere kommer fra og viser, at den kultur, de har som baggrund, har mange kvaliteter – kvaliteter, som vi ikke kender, eller som er i direkte strid med almindelige fordomme. *Güzel* betyder »smukt« på tyrkisk.
Udstillingen består af 29 farvefotografier og tekst, monteret i aluminiumsrammer (40×50 cm). 4-farvet plakat, pressemeddelelse og -fotos medfølger. Pris for 2 uger: 1.000 kr. excl. moms, excl. transport.

Blytækning En udstilling af Finn Larsen og Lise Andersen

I 1979 udgav Fredningsstyrelsen en rapport om håndværkere og bygningsrestaurering. Heri nævnes blytækning som et af de truede fag, og der er i dag 5 blytækkerfirmaer i Danmark. Trods fagets ælde er teknikken stort set uændret, og støbningen er stadig omgærdet med mystik og magi. Det er sikkert forklaringen på den fascination, der griber enhver, der overværer blytækkerens arbejde. Det har været udgangspunktet for tilrettelæggerne af denne udstilling, der viser, hvordan et kirketag støbes og lægges.
Udstillingen består af 34 s/h fotografier og 15 små tekster, monteret i aluminiumsrammer. Plakat, pressemeddelelse og -fotos medfølger. Pris for 2 uger: 1.000 kr. excl. moms, excl. transport.
Henvendelse om disse 2 udstillinger til: *Fotograf Finn Larsen, Christiansborgvej 4, 8900 Randers, tlf. 86 43 22 77.*

Udstillinger

»Tyrkiets skatte«

på Louisiana i Humlebæk, 9. september til 3. december 1989

Istanbul er den eneste storby i verden, der ligger i to verdensdele: en del af byen i Europa og en del i Asien. Det er som et billede af hele Tyrkiet – et land, der altid har været som en bro mellem de europæiske og de asiatiske folkeslag, som gennem årtusinder har sat sig fast både i den europæiske del og i Anatolien, det store område i Lilleasien, som afgrænses af Sortehavet og Marmarahavet i nord, Ægæerhavet i vest, Middelhavet i syd og som på landsiden har Sovjet, Iran, Irak og Syrien som naboer. Snart kom de fremmede fra Europa som grækerne og romerne, snart fra Asien som assyrerne, perserne og hittitterne, men alle har de efterladt deres spor i det tyrkiske kulturlandskab.
Det har naturligvis også sat sit præg på de tyrkiske museer, fra hvis utroligt rige samlinger Louisiana har fået lov til at låne til denne udstilling.
Genstandene kommer fra en lang række museer over hele Tyrkiet, men naturligvis mest fra hovedmuseerne i Ankara og Istanbul. Udstillingen dækker et meget langt tidsrum i Tyrkiets brogede historie – de ældste genstande er fra det 6. årtusinde før vor tidsregning, de nyeste fra begyndelsen af vort århundrede, da det osmanniske rige afløstes af republikken Tyrkiet.

Fotografiet 1839-1989

Teknisk Museum har fejret fotografiets 150-års dag med en særudstilling »Solens Kunst«, der sluttede den 1. oktober.
I perioden frem til januar 1990 vises en lang række udstillinger på museerne og arkiverne om fotografiet og dets historie.
I samme anledning har Landsforeningen til bevaring af fotografier og dokumentarfilm, Dansk Kulturhistorisk Museumsforening og Sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver udgivet en fællesplakat.

»Danske Museer« er et blad der henvender sig til enhver der interesserer sig for den danske museumsverden. Bladet vil fortælle om de kunsthistoriske, de kulturhistoriske og de naturhistoriske museer med udsyn til den udenlandske museumsverden.

INDHOLD

Konkurrence om uddannelserne 2
En skole. En bygning? En helhed? 3
Interview med Museumshøjskolens forstander
Kultur til salg 5
Bi Skaarup
Kunstmuseer i USA. Nogle indtryk 12
Claus Olsen
Museerne mod år 2000 19
Janne Laursen
Udstillinger 23

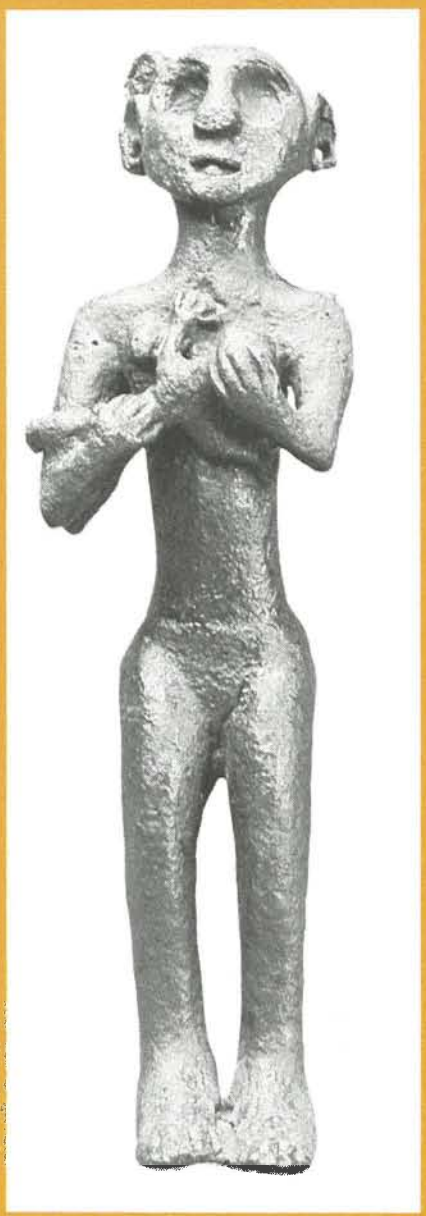

Statuette af ammende kvinde.
2. årtusinde f. Kr.

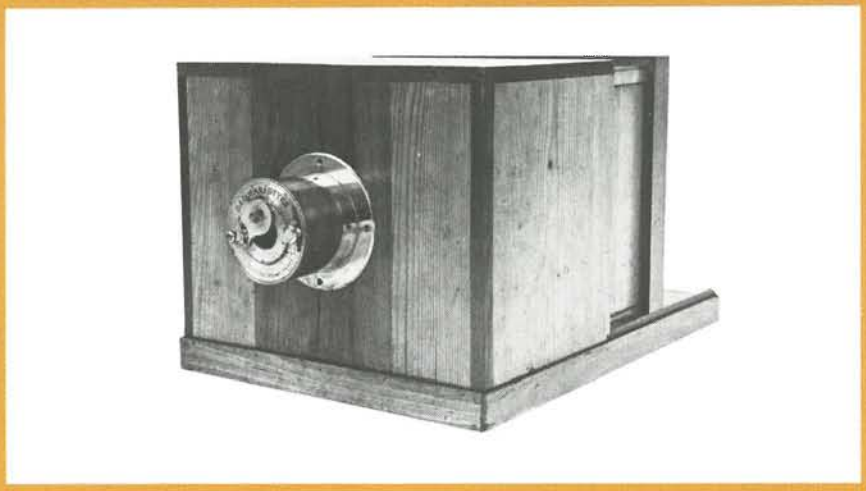

Den første opfindelse, der kunne fremstille nøjagtige fotografier ved en proces, der fik stor udbredelse, var daguerreotypiet, opfundet af franskmanden Daguerre i 1839.
På Teknisk Museum i Helsingør findes et af den kun halve snes eksemplarer af verdens første fotografiapparat, som i dag er bevaret, og museets er det eneste, som er bevaret i Danmark.
Dette apparat kom til Danmark i oktober 1839. Det er fremstillet hos Lerebours i Paris og blev købt af Den Militære Højskole, som lå på Kongens Nytorv i kanonstøberiet, der hvor Det kongelige Teater nu ligger.
Foto: Danmarks Tekniske Museum.

DANSKE MUSEER

Udgivet af Museumstjenesten. Udkommer ca. 6 gange om året.

»Danske Museer« erstatter det tidligere tidsskrift »Museumsmagasinet«.

Redaktion af dette nummer: Michael Lauenborg og Tove Borre.

Redaktionskomite: Jan Garff, Statens Museum for Kunst, Tove Hatting, Zoologisk Museum, Flemming Johansen, Ny Carlsberg Glyptotek, Claus Olsen, Skagens Museum, Vibeke Woldbye, Kunstindustrimuseet. Stig Jensen, Den Antikvariske Samling.

Redaktionens adresse: Tove Borre, Ørslev Kloster, Hejlskovvej, 7840 Højslev, tlf. 97 53 85 65. Michael Lauenborg, Esbjerg Museum, Nørregade 25, 6700 Esbjerg, tlf. 75 12 78 11.

Abonnement årligt: 100 kr. Ekspedition: Museumstjenesten, Sjørupvej 1, Lysgård, 8800 Viborg. Tlf. 86 66 76 66.

Lay-out: Else Kierstein, Esbjerg Museum.

ISSN 0904-0579

Sats og tryk: Arnold Thomsen A/S, Esbjerg

Eftertryk er kun tilladt i uddrag og med tydelig kildeangivelse.

Omslagsfoto: Brian Kristensen.